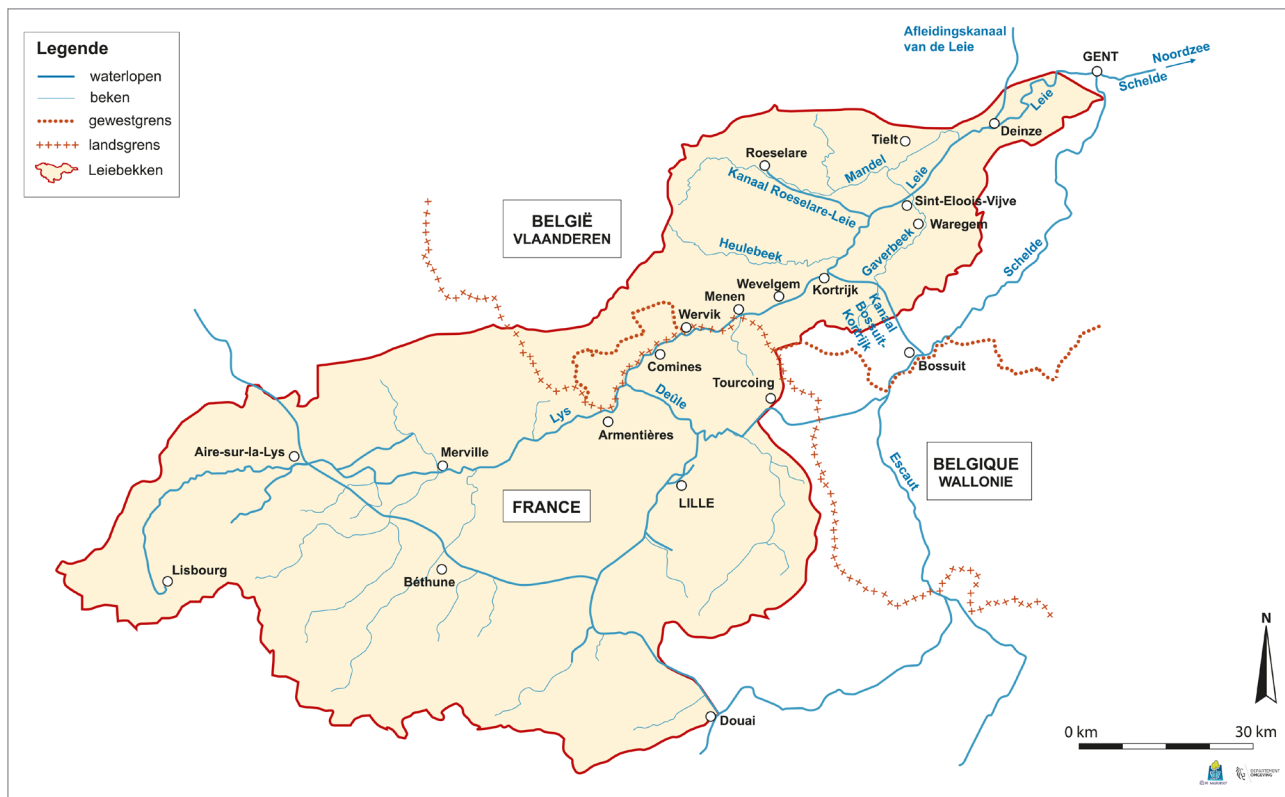

De Leie

Kaart van het Leiebekken

Van bron tot monding

De Leie ontspringt bij het Noord-Franse stadje Lisbourg. Op Frans en Waals grondgebied heeft de rivier een lengte van 122 km. De oude ligging van de Leie vormt tussen Armentières en Menen de landsgrens tussen Frankrijk en België. Door het rechtekken van de Leie gaat de grens nu meer dan 10 keer over de rivier. Daarna vloeit ze 70 km door Vlaanderen.

De Leie in Wervik

Vanaf Deinze vloeit de Leie verder naar Gent, deels via het Afleidingskanaal van de Leie en deels via de Toeristische Leie. In Gent mondt de Leie via de Ringvaart uit in de Schelde.

De Heulebeek, de Gaverbeek en de Mandel zijn drie belangrijke zijwaterlopen van de Leie. Bij hoge neerslaghoeveelheden kunnen de waterpeilen er sterk schommelen en overstromen natte graslanden, ook wel meersen genoemd.

Tussen 1843 en 1863 werd het Afleidingskanaal van de Leie gegraven. Dit kanaal zorgde voor een snelle waterafvoer bij een hoge waterstand in de Leie, waardoor Gent en de Leievallei van overstromingen gevrijwaard blijven. Stroomafwaarts van Deinze kon de Leie haar kronkelende weg door het landschap behouden, een inspiratiebron voor vele schilders.

De Leiegeschiedenis - Van Gouden naar Zwarte Rivier

Tussen Komen en de sluis van Astene (Deinze) ontwikkelde zich in het verleden een enorme vlasindustrie. Vlas was voor de regio Kortrijk wat steenkool was voor Limburg. Het water van de Leie en de structuur van de rivier bleken namelijk uitermate geschikt om vlas te 'roten', een rottingsproces waarbij de vezel vrijgemaakt en versoepeld wordt. Vanuit het Leiegebied werd het beste kwaliteitsvlas naar alle werelddelen verstuurd. De Engelsen noemden de Leie de 'Golden River'. Het enorme succes van de vlasindustrie had echter ook nadelige gevolgen: waterverontreiniging met massale vissterfte als gevolg, problemen voor blekerijen en brouwerijen om nog langer Leiewater te gebruiken in hun productieprocessen en de moeilijke doorgang voor de scheepvaart door de talrijke rootbakken in de Leie. Sinds 1943 geldt er een verbod op vlasroten in de rivier. De Leie was van een 'Gouden' Rivier veranderd in een 'Zwarte' Rivier.

Ruïne Vlasroterij

Het verhaal van het vlasverleden wordt verteld in het museum Texture dat zich in de Kortrijkse wijk Overleie bevindt.

Door het verdwijnen van deze industrie en door afvalwaterzuivering is de Zwarte Rivier niet meer.

Aanpassingen aan de Leie

Kanaalprofiel versus meanders (t.h.v. Zulte)

In de loop der eeuwen (melding vanaf 9de eeuw) onderging de Leie tal van aanpassingen om het debiet te regelen, overstromingen te voorkomen en de scheepvaart te bevorderen. Toch bleven die aanpassingen eeuwenlang beperkt. Op de Ferrariskaarten (die dateren van 1770), kaartblad 'Meenen ou Menin', was de Leievallei vanaf de Franse grens tot Kortrijk ingekleurd als moerassig weiland. In Vlaanderen maakte de Leie enkele ruime meanders. Tot midden de 20ste eeuw zag de Leievallei eruit als een weids open landschap met verspreide wilgen. De rivier kronkelde tussen de Leiemeersen die 's winters nogal eens overstroomden.

Een rijke flora en fauna kleurde de vallei: brede oevervegetatie, watervogels, weidevogels,...

De industrialisatie en de bevolkingstoename vanaf 1950 veranderden het landschap totaal en de natuurlijke overstromingen werden een probleem. Om overstromingen tegen te gaan, werd de Leie rechtgetrokken en verbreed. Zo kon het water sneller wegvloeien. Dit had echter zeer nadelige gevolgen voor de rivier en haar omgeving. Daar waar de stroomsnelheid van het water in een meanderende rivier wordt afgeremd, wordt het water versneld afgevoerd bij een rechtgetrokken rivier. Door de rechtekking verplaatste het overstromingsgevaar zich vooral naar de lager gelegen (stroomafwaartse) gebieden. Er werden verschillende sluizen en stuwen gebouwd, bv. in Menen en Harelbeke.

De Leie onderdeel van een groots scheepvaartproject

In 2009 startte het Europese project Seine-Schelde. Het project wil een betere verbinding realiseren tussen het Scheldebekken en het Seinebekken voor de binnenvaart, toegankelijk voor vrachtschepen tot 1350 ton en duwkonvoien tot 4500 ton. In Frankrijk, Wallonië en Vlaanderen vinden ingrijpende aanpassings- en infrastructuurwerken plaats, o.a. aan de Leie.

In Vlaanderen bouwde De Vlaamse Waterweg nv nieuwe en grotere sluisen in Harelbeke en Sint-Baafs-Vijve. Er worden ook bruggen herbouwd of verhoogd tot 7 m en passeerstroken¹ aangelegd in o.a. Menen, Wervik en Kortrijk. In Kuurne wordt momenteel de Kuurnebrug verhoogd. De Leie wordt met ongeveer 1 meter verdiept.

Een gigantisch project dus dat in de toekomst een alternatief moet bieden voor het goederenvervoer op de weg tussen Parijs en de Westerschelde.

Het [Seine-Schelde project Vlaanderen](#) voorziet ook naast het verbeteren van de scheepvaartinfrastructuur in duurzame oplossingen en een aangename omgeving voor het leven op en langs de waterweg.

Rivierherstel Leie

Ter compensatie van de aanpassingswerken aan de Leie in functie van de scheepvaart loopt het project 'Rivierherstel Leie'. Dit project wil in de komende jaren honderden hectaren in de vallei opnieuw een natuurfunctie geven. Oevers worden op een natuurvriendelijke manier hersteld en de mogelijkheid wordt onderzocht om een aantal oude meanders weer met de Leie te verbinden.

In de aangetakte meanders is er afhankelijk van het beoogde waterpeil is vrije doorstroming naar de Leie mogelijk en kunnen vissen vrij in en uit zwemmen. Hiermee krijgt de natuur er weer kansen.

Wandel- en fietspaden geven toegang om te genieten van de natuur. Tussen Menen en Waregem vormen o.a. het natuurgebied De Poel, het Diefhondbos, de oude Leiearm De Notelaar, het Leiebos in Wevelgem, het natuurgebied Leiekant-Marke, de Leiemeersen Bissegem, het natuurgebied 't Schrijverke en het Schoondalbos een lint van 'groene stapstenen' langs de Leie.

Her en der worden stroken betonnen oeverversteving vervangen door begroeide plasbermen die de biodiversiteit van de rivier verhogen.

Plasbermen langs de Leie

Geërodeerde oever vormt ideale nestplaats voor oeverzwaluwen

¹ Een passeerstrook is een aanmeerplaats van ongeveer 230 meter lang waar een duwkonvoi kan wachten tot een ander konvoi gepasseerd is.

Leiemeander

Broedhoop voor de ringslang

Stadsvernieuwing

De steden Wervik, Menen, Kortrijk, Harelbeke en Deinze grijpen het project Seine-Schelde aan om de Leie opnieuw te integreren in de stad. De rivier met aangepaste oevers zodanig dat het water en de stad één geheel vormen biedt een algemene maatschappelijke meerwaarde. Inwoners en recreanten worden uitgenodigd om te vertoeven langs het water. Leegstaande fabrieksgebouwen en voormalige industriezones maken plaats voor woningbouw met daarrond veel aandacht voor groen en natuur.

In **Kortrijk** is de Leie de voorbije jaren aangepast aan het moderne scheepvaartverkeer. Het tracé van de rivier in het stadscentrum is rechtgetrokken, de vaarweg is verbreed en er zijn vier nieuwe bruggen. De Budabrug is de enige beweegbare brug over de Leie in Kortrijk. Ook in de stad aan de Broeltorens werd de Leiearm heringericht tot een aantrekkelijke plek aan het water.

Broeltorens in Kortrijk

In **Harelbeke** werd het moleneiland heringericht langs de Leie met een vistrap waarlangs vissen het nieuwe sluis-stuwcomplex kunnen passeren. Dit is een onderdeel van het stadsvernieuwingsproject H2Oqua, een naam die verwijst naar de ligging van Harelbeke aan het water.

Dubbele stuw met turbine in Harelbeke

Vispassage tussen Leie en Leiearm in Harelbeke

De Leie in Harelbeke

Vispassage in Harelbeke

Met een lengte van 230 meter en een breedte van 12,5 meter is de nieuwe sluis dubbel zo groot dan de oude. Ze is geschikt voor duwkonvooien van 190 meter lang. Middendeuren kunnen de sluiskom verkleinen om kleinere schepen te schutten. Dit spaart tijd en levert een spaarzamer watergebruik. De nieuwe dubbele stuw bevat turbines voor energieopwekking door middel van waterkracht. Hierdoor werkt de sluis energieneutraal.

In **Lauwe**, een deelgemeente van Menen, werden oude leegstaande fabriekspanden, waaronder een voormalige vlasweverij en de textielfabriek De Witte Lietaer, gesloopt voor de aanleg van een nieuwe laan die vanaf de Lauweplaats recht op de Leie zal uitgeven. Hier staan nu nieuwe woningen in een groene omgeving. Binnen hetzelfde concept kregen twee beken opnieuw een bedding in open lucht en ontstaat er ruimte voor waterrecreatie.

Landbouw

Het Leiebekken is het Europees epicentrum voor de diepvriesgroente-industrie. Het landschap in de Zuid-West-Vlaamse heuvels is zeer gevoelig aan erosie. Bij hevige neerslag spoelt jaarlijks heel wat vruchtbare bodem naar de rivier. Dit is niet alleen een kapitaal verlies voor de betrokken landbouwers, maar het zorgt ook voor wateroverlast met modderstromen in de lager gelegen woonkernen. Beken slibben dicht waardoor de waterkwaliteit en dus ook de biodiversiteit verminderen. Om dit tegen te gaan krijgen gemeenten en landbouwers steun van de Provincie en de Vlaamse overheid om erosiebestrijdingsprojecten, zoals damconstructies en grasbufferstroken, te realiseren op hun grondgebied. In droge perioden capteren de landbouwers Leiewater om hun akkers te bevoeien.

Captatie van Leiewater voor het bevoeien van akkers

Industrie

De grensregio van Rijsel tot Kortrijk is dichtbevolkt en geïndustrialiseerd. Bedrijven investeerden de voorbije jaren in betere productietechnieken en zuivering van het eigen afvalwater. Desondanks komt de Leie vervuild vanuit Frankrijk ons land binnen en zijn er regelmatig meldingen van ongewoon wit-grijs of zwart water op een aantal zijbeken.

In de regio Kortrijk-Harelbeke pompen bedrijven al decennialang diep sokkelwater² op om te gebruiken in hun productieprocessen. De grondwaterlagen van de sokkel worden echter schaars. Omdat proceswater geen drinkwaterkwaliteit vergt, stimuleert de Vlaamse overheid de bedrijven om ander, zgn. 'grijs' water te gebruiken: gezuiverd afvalwater, regenwater of water uit rivieren en kanalen.

Leievoeders in Waregem

De captatie van oppervlaktewater vormt echter steeds vaker een onbetrouwbare waterbron wegens droge periodes en de captatiebeperkingen die daaruit volgen.

Vlaanderen is bij de koplopers van Europa als het op droogte en waterstress aankomt. Met de **Blue Deal** vat Vlaanderen de strijd tegen droogte en waterschaarste aan. Bevoorradingszekerheid, ontharding, circulair watergebruik zijn enkele voorbeelden van dit plan op weg naar meer 'waterzekerheid'.

Blue Deal

De strijd tegen droogte en waterschaarste

Waterkwaliteit

De Leie was ooit na de Zenne en de Spiere de belangrijkste bron van verontreiniging voor de Schelde. Sinds de jaren '90 verbeterde de waterkwaliteit in de Leie en in het Leiebekken aanzienlijk dankzij de aanleg van collectoren, de bouw van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), bedrijven die zelf hun afvalwater zuiveren, ...

Ondanks deze positieve trend voldoet vandaag geen enkele Vlaamse waterloop in het Leiebekken aan de normen voor een goede ecologische toestand. Reeds ter hoogte van de grens met Frankrijk is de waterkwaliteit van de Leie ontoereikend.

De beken met een matige tot slechte waterkwaliteit die zich bij de Leie voegen, zijn: de Lauwebeek, de Neerbeek, de Heulebeek, de Gaverbeek, de Geluwebeek, de Mandel, ...

Vandaag zijn 84% van de inwoners in het Leiebekken aangesloten op de riolering. En van 79% van de inwoners wordt het afvalwater gezuiverd in een rioolwaterzuiveringsinstallatie. Hiermee scoort het Leiebekken minder goed dan andere bekkens.

Op termijn zou 95,5% van de inwoners moeten aangesloten zijn op een centrale waterzuiveringsinstallatie. Van de overige 4,5% moet het afvalwater via een IBA (individuele behandelingsinstallatie afvalwater) gezuiverd worden. Slechts 13 % van de IBA's is reeds geplaatst. Onder meer in de afstroomzones van de Mandel, de Heulebeek en de Grensleie moeten nog heel wat IBA's aangelegd worden.

In aantallen uitgedrukt betekent dit dat het afvalwater van 86.000 inwoners vandaag nog ongezuiverd in de Leie of haar zijwaterlopen komt. Daarvan zullen ongeveer 60.000 inwoners de komende jaren nog een aansluiting op de riolering krijgen.

² Sokkelwater is een grondwatervoorraad op grote diepte.